

PISANA IZJAVA: POLITIKA SKUPLJANJA

Krešimir Bašić
Tehnički muzej
Zagreb

Skupljanje je jedna od zadaća muzeja, spada u njegove osnovne funkcije, te joj je cilj odabir predmeta za potrebe zbirke. U nekim slučajevima ima i zaštitnu funkciju, kada se predmet odabere za muzej radi zaštite od daljnjeg propadanja. Za sve one mjere koje provodimo u cilju prikupljanja ustalio se izraz politika skupljanja.

Polazeći od opće prihvaćene definicije muzeja i važećih zakonskih propisa, može se reći da svaki muzej ima politiku prikupljanja predmeta jer sabiranje predmeta spada u osnovne funkcije muzeja. Politika skupljanja postoji, i što je sigurno, određena je granicama pravne regulative i kodeksima profesionalne etike. Svakako je određuju i problemi koji se javljaju pri skupljanju predmeta pojedinih muzeja, a vezani su uza svojstvenost područja koje muzej pokriva i prirodi materijala koje skuplja. Važnost skupljanja je velika kako za društvo, tako i za muzej kao ustanovu, jer je muzej predmet javnog povjerenja i bavi se djelatnošću od općega društvenog interesa pa je njegova vrijednost za zajednicu u proporcionalnom odnosu s kvalitetom obavljenih i pruženih usluga. Pisana izjava Politika skupljanja predstavlja rezultat jasne odluke o području i načinu prikupljanja predmeta i sadržava prikaz zbirke, njihovo stanje i potrebe. To je dokument koji bi trebao donijeti svaki muzej i predstavlja konkretizaciju mjera koje muzej namjerava provoditi u cilju skupljanja predmeta. Potrebu za njegovim postojanjem možemo obrazložiti s više razloga.

Kao dokaz da se mjere koje provodi u cilju skupljanja podržavaju i temelje na ustaljenim vrijednostima društva (zakonski akti, propisi, konvencije, kodeksi) i da se nabavljaju samo oni predmeti za koje je muzej nadležan i osposobljen, a za koje je mogao steći zakonsko pravo na vlasništvo. Sadržavao bi u sebi točnu podjelu zaduženja i odgovornosti u muzejskoj hijerarhiji s odrednicama koje se moraju izvršiti da bi pojedini predmet našao mjesto u muzejskoj zbirki i da bi se olakšao rad kustosa u obavljanju ovoga izuzetno osjetljivog i odgovornog posla. Dokument bi omogućio muzeju da doista njegovo skupljanje izgleda sustavno, a ne podložno raznim, pa i najmanjim utjecajima, kako onima izvan muzeja tako i onima unutar muzeja. Onemogućio bi se da na skupljane utječu određeno imenovanje, autoritet, posjeti, privatna veza itd.; jer događa se da se politika promijeni s promjenom pročelnika, ravnatelja muzeja ili voditelja zbirke. Utjecaje izvan muzeja kao što su promjene u društvu (političke, socijalne, ekonomske), trenutačne društvene vrijednosti i zahtjeve javnosti ne možemo izbjeći. Društvo plaća izdatke pa traži i da ga podržavamo, ali možemo po otklonu od zacrtanih ciljeva, uspoređujući ono što je ostvareno s onim što je zacrtano, razgovarati o tome koji su i kojeg inteziteta bili ti utjecaji. Koliki su danas ti utjecaji najbolje znaju sami muzeji, a sigurno je da u mnogome ovise o području kulturne baštine koje muzej pokriva i očekivati je da će ti utjecaji biti sve veći jer predmeti koje muzeji skupljaju sve više postaju komercijalna vrijednost uvjetovana tržištem, primamljivi oblik špekulacije i profita.

Ovim bismo dokumentom jasno istaknuli temeljnu ideju zbog koje je zbirka osnovana naglašenom vizijom njezine konkretizacije. Osim toga, iako svjesni činjenice da možda ne možemo utjecati na izbor svakoga pojedinačnog predmeta i da će krajnji izbor i dalje ostati na kustosu, u dijelu toga dokumenta trebali bismo dati, uz izvještaj o trenutačnom stanju, i prijedloge konkretnih predmeta koje muzej treba nabaviti da bi se zbirka nadopunila. Potrebno je upozoriti na predmete koji su nabavljeni za zbirku, a za koje se nakon temeljitog razmatranja nedvojbeno utvrdi da se ne uklapaju u ideju zbirke te ih valja otpisati. Donošenjem ovog dokumenta rješavali bi se neki problemi i pitanja koji se javljaju u muzejskoj praksi, kao što su sve manje raspoloživog prostora u čuvaonicama, otvaranje novih zbirki, otvaranje novih odjela, planovi izložaba.

U muzejskom skupljanju predmeta mora se vidjeti da je ono plansko, u skladu s muzejskom politikom. Ako nema dokumenta koji takav sustav mjera točno određuje, njegovo postojanje dovodi se u pitanje, jer si mnogi uzimaju za pravo da te mjere primjenjuju po svom viđenju stvari. Na osnovi rečenog dokumenta moći ćemo razgovarati o tome koliko su mjere koje muzej provodi u skupljanju dobre ili loše, kamo će nas dovesti itd. Odavno je prihvaćeno da se sve važno za zajednicu konkretizira u pisanom obliku. Zbog tako velike važnosti skupljanja, sve mjere koje se provode i koje namjeravamo provoditi u tome cilju morale bi biti sažete u jednoj pisanoj izjavi.

Postojanje pisane izjave *Politika skupljanja* ne smije biti stvar volje muzeja, treba učiniti korak dalje i propisati je zakonom. Važnost tog dokumenta daje nam za pravo da ga uzdignemo iznad volje pojedinaca i interesnih grupa.

Sadržaj pisane izjave odrediti će sami muzeji poštujući zakone, propise, konvencije i kodekse. Poželjno je da muzej u odrednice pisane izjave unese praksu, formalnu i neformalnu, koja se dokazala u višegodišnjoj primjeni. To će biti čitav spektar sadržajno različitih dokumenata zbog različite prirode materijala koje muzeji prikupljaju. Sigurno će biti razlike i kod muzeja koji skupljaju istu vrstu materijala, ali u različitim područjima. Muzeji se moraju promatrati kao živi organizmi i njihova grupiranja bi se trebala obavljati po metodi klasifikacije, kako bi se pronašli univerzalni modeli takvih dokumenata za pojedine muzeje, a sve u cilju pronalazjenja zakonitosti koje će omogućiti da se doista za skupljanje u muzejima s pravom možemo koristiti terminom znanstveno dokumentiranje.

Takav dokument morao bi proći savjetovanje s drugim muzejima ili makar Muzejski savjet kako bi se vidjelo da li muzej poštuje granice dogovorenih područja skupljanja, da bi se izbjegao sukob interesa.

Po svemu prethodno iskazanom, mišljenja sam da bi pisana izjava Politika prikupljanja trebao imati dva dijela: Pravilnik i Dugoročni plan popune fonda zbirke.

Pravilnik bi predstavljao objedinjenjenu pravnu regulativu koja propisuje taj dio djelatnosti muzeja i praksu, formalnu i neformalnu, u skupljanju predmeta muzeja. Kao ravnopravne u pravilnik bismo unijeli i odrednice iz ICOM-ova kodeksa profesionalne etike koje nisu u suprotnosti s odgovarajućim državnim zakonima, kao jasne odrednice muzeja: zaštita muzejske profesije i suradnje s ostalim muzejima, kako onih u Republici Hrvatskoj tako onih u inozemstvu. Pravilnik bi sačinjavali članci koji bi predstavljali operativna pravila, a kojima bi se točno odredio postupak skupljanja predmeta.

Dugoročni plan popune fonda zbirke sadržavao bi popis svih zbirki i razloge zbog kojih je zbirka osnovana, s definiranjem njezine osnovne ideje zbog čega je započelo sabiranje predmeta. Zatim, podjelu zaduženja po

kojima bi kustosi bili zaduženi za pojedine zbirke. Prema zaduženju, kustosi bi trebali opisati postojeće stanje u zbirka u trenutku donošenja dokumenta, kao i svoje viđenje i želje u daljnjem skupljanju predmeta za potrebe zbirke radi ostvarenja osnovne ideje zbirke. Ako se za takvo viđenje i želje dobije suglasnost nadležnog tijela, bile bi obavezujuće i imale prioritet.

Obveza donošenja takvog dokumenta mora biti propisana zakonom kao i njegovo ustrojstvo, postupak njegova donošenja, odnosno izmjenjivanja.

Summary:

Written statement: The Collection Policy

Krešimir Bašić

Every museum should have a written statement on the Collection Policy that contains all the measures the museum intends to carry out in order to collect objects.

This is vital because of the importance of collecting as one of the basic functions of museums, a function whose aim is the selection and acquisition of objects for the museum. Since the object is that on which the museum bases its work, any irregularity and outside influence occurring during the process can throw doubt on the work of the museum. Apart from that, a written policy statement could make the curators' work easier and solve some questions from museum practice.

The first part of the Collection Policy would present clear decisions of the museum administration concerning the scope and methods of the collection of objects, while the second part would describe the state of the holdings with a list of wishes and a plan for the complementation of collections. At this moment the drawing up of such a document depends on individual museums, but in view of its importance it should be required by law that would also stipulate the way in which the policy is adopted, proposed, and the authorities that need to give their consent.

OTKUP SPOMENIČKE GRAĐE ZA ZAGREBAČKE MUZEJE U 1996. GODINI

Snježana Pintarić

Gradski ured za obrazovanje, kulturu i znanost
Zagreb

1996. godini Gradski ured za obrazovanje, kulturu i znanost Grada Zagreba osigurao je sredstva u visini od 700.000 kuna¹ za otkup spomeničke građe sljedećim muzejima: Muzeju grada Zagreba, Hrvatskome školskome muzeju, Etnografskome muzeju, Hrvatskome prirodoslovnome muzeju, Muzeju suvremene umjetnosti, Muzeju za umjetnost i obrt, Muzeju Prigorja, Tehničkome muzeju, Arheološkome muzeju u Zagrebu i Hrvatskome povijesnome muzeju.²

U okviru financijskih mogućnosti Gradski ured osigurava ukupno potrebna sredstva za otkup muzejima kojima je Grad Zagreb osnivač, ali i sufinancira otkup nekih državnih muzeja. U pojedinim slučajevima, kada se radi o vrlo vrijednoj građi, moguć je dogovor o otkupu s Ministarstvom kulture u omjeru 50 : 50 sredstava.³

U odnosu na protekle godine, 1996. karakterizira povećanje sredstava za ovu namjenu,⁴ što je omogućilo da se pored redovitih, manjih otkupa realiziraju i otkupi dvije veće zbirke koje će zasigurno vrlo kvalitetno upotpuniti funduse dvaju muzeja. Riječ je o zbirci modela toplinskih strojeva dr. Ive Kolina otkupljenoj za Tehnički muzej i zbirci starog oružja i opreme dr. Stanka Petkovića za Hrvatski povijesni muzej.

Iz vrlo opsežne i studiozno pripremljene dokumentacije priložene uza zahtjev za otkup zbirke Kolin izdvajam ovaj sažeti prikaz i ocjenu: "Zbirka modela prof. dr. Ive Kolina "Razvoj toplinskih strojeva", koja sadržava pedesetak minuciozno izrađenih ekspanata, veličine oko 50x40 cm, predstavlja po svojem sadržaju, stručno-znanstvenoj obradi i solidnoj izvedbi, vrlo vrijednu, pa i jedinstvenu tehničku izložbenu grupu. Svakom od ovih ekspanata pridružena je i temeljita pismena dokumentacija, opisi i nacrti, tako da ekspanati i njihova dokumentacija predstavljaju potpunu cjelinu... Zbirka s obzirom na svoju potpunost i opsežnu dokumentaciju može dakako poslužiti i u svrhu znanstvenih istraživanja na području toplinskih strojeva."⁵ Ovako koncipirana zbirka i stručno i muzeološki u potpunosti se uklapila u programsku orijentaciju i djelatnost Tehničkog muzeja te će već ove godine biti kao studijska izložba predstavljena publici, a ubrzo će naći i svoje mjesto u stalnom postavu.

Gospodin Stanko Petković, poznati zagrebački kolekcionar, ponudio je tijekom 1995. godine 94 predmeta iz svoje zbirke na otkup Hrvatskome povijesnome muzeju. Budući da se radilo o visokoj otkupnoj cijeni za zbirku za koju je Muzej bio vrlo živo zainteresiran, prišlo se sklapanju dvogodišnjeg ugovora, a u otkupu su sudjelovali Ministarstvo kulture i Gradski ured. U obrazloženju uz otkup stoji: "Svi ponudeni predmeti su vrijedni originali u vrlo dobrom stanju, odlično održavani i točno determinirani. Zaštitna oprema - oklopi i kacige, iako dijelovi momčadske uniforme tipični su predmeti 16. i 17. stoljeća. Mačevi i rapiri su iz 17. i 18. stoljeća, neki s vidljivim oznakama majstora oružara, vrlo dobri majstorski radovi. Svaki od njih je posebno majstorsko dostignuće..."⁶ Otkup ove privatne zbirke svoju punu povijesnu i muzeološku vrijednost dobiva upotpunjavanjem i dopunjavanjem već postojeće muzejske zbirke oružja i bojne opreme, najvrednije i tipološki najcjelovitije zbirke te vrste u Hrvatskoj sa stručnjacima koji će na najbolji način obrađivati i prezentirati otkupljenu građu.